

[Strona Główna](#) > ... > [Twoje Prawa](#) > [Prawa Podstawowe](#) > [Germany](#)

Najlepsze praktyki państw członkowskich w zakresie Karty praw podstawowych

Autor treści:

Niemcy

Niemcy

Polityka rządu propagująca stosowanie i znajomość Karty wśród prawodawców, administracji, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Na szczeblu krajowym:

W opublikowanym przez Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości i Ochrony Konsumentów (Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz) Podręczniku techniki prawodawczej (Handbuch der Rechtsförmlichkeit), który zawiera zalecenia dotyczące formy i opracowywania ustaw i aktów wykonawczych proponowanych przez ministerstwa federalne, stwierdza się, że projekty ustaw mające na celu dostosowanie prawa federalnego do prawa Unii Europejskiej muszą być zgodne z postanowieniami Karty. W przypadku występowania takich powiązań należy je wyjaśnić w uzasadnieniu.

http://www.bmjv.de/DE/Themen/RechtssetzungBuerokratieabbau/HDR/HDR_node.html

W dokumencie „Krajowy plan działania przeciwko rasizmowi – Stanowiska i środki w zakresie przeciwdziałania ideologii nierówności i związanej z nią dyskryminacji” („Nationaler Aktionsplan gegen Rassismus – Positionen und Maßnahmen zum Umgang mit Ideologien der Ungleichwertigkeit und den darauf bezogenen Diskriminierungen”) z 2017 r. wyraźnie wymienia się Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej w kontekście podstawy oraz ram prawnych i normatywnych (s. 13). Rząd federalny powinien nadal traktować krajowy plan działania jako ramy, które pozostaną podstawą interakcji ze społeczeństwem obywatelskim w przyszłości.

<http://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/nationaler-aktionsplan-gegen-rassismus-1145356>

Niemiecka Akademia Sędziowska (Deutsche Richterakademie) (<http://www.deutsche-richterakademie.de/>) organizuje seminaria i konferencje na temat stosowania Karty.

Na przykład podczas organizowanego przez Niemiecką Akademię Sędziowską wydarzenia pt. „Wprowadzenie do prawa europejskiego”, które jest skierowane do sędziów i prokuratorów, omawiane są podstawowe zasady prawa Unii, w tym postanowienia Karty, oraz wpływ prawa Unii na krajowe systemy prawne.

Organizowana przez Akademię konferencja pt. „Sądy administracyjne – skuteczna ochrona sądowa w codziennej praktyce” jest skierowana do sędziów sądów administracyjnych i dotyczy m.in. kwestii praw człowieka w codziennej praktyce sądowej.

Karta jest ujęta w programie różnych kierunków studiów na Federalnym Uniwersytecie Stosowanych Nauk Administracyjnych (Hochschule des Bundes für öffentliche Verwaltung) (<http://www.hsbund.de/>).

Tematyka Karty znalazła się w programie kursu dyplomowego w zakresie „zarządzania administracją” na Wydziale Ogólnej Administracji Wewnętrznej. Zasadniczo prawa podstawowe lub prawa człowieka nie są już rozpatrywane wyłącznie na poziomie krajowym, ale w ujęciu całościowym, uwzględniając wszystkie kodyfikacje

praw podstawowych lub praw człowieka mające zastosowanie do Republiki Federalnej Niemiec, tj. ustawę zasadniczą (Grundgesetz), Kartę oraz europejską konwencję praw człowieka.

Na Wydziale Policji Federalnej tematykę Karty uwzględniono w głównym programie studiów jako dział modułu „Prawa człowieka a demokracja w UE” pt. „Europejska ochrona praw podstawowych”.

Na Wydziale Federalnej Policji Kryminalnej Karta figuruje w programie studiów magisterskich, w ramach którego jest omawiana zarówno w odniesieniu do spoczywającego na policji obowiązku poszanowania praw podstawowych i praw człowieka w trakcie podejmowanych czynności, jak i w odniesieniu do wdrażania dyrektywy (UE) 2016/680.

Na Wydziale Służb Wywiadowczych Karta jest omawiana w ramach przedmiotów „prawo europejskie i międzynarodowe”, „prawo dotyczące służb wywiadowczych” oraz „prawo konstytucyjne”.

W Federalnej Akademii Administracji Publicznej (Bundesakademie für die öffentliche Verwaltung – BAKöV) (https://www.bakoev.bund.de/DE/00_Home/Functions/StartseitenTeaser/Fortbildung.html) Kartę omawia się podczas podstawowych seminariów poświęconych UE. W przeszłości BAKöV organizowała również seminaria pt. „Karta praw podstawowych Unii Europejskiej” w ramach cyklu „EU Spezial”.

Na szczeblu krajów związkowych (wybór):

Na szczeblu krajów związkowych propaguje się znajomość i zrozumienie Karty, w szczególności w kontekście kształcenia prawniczego.

Zgodnie z § 5a ust. 2 zdanie trzecie niemieckiej ustawy o sędziach (Deutsches Richtergesetz – DRiG) obowiązkowymi przedmiotami w toku studiów prawniczych są główne dziedziny prawa cywilnego, prawa karnego, prawa publicznego i prawa procesowego wraz z odniesieniami do prawa europejskiego. W związku z tym Karta, do której odniesiono się w art. 6 ust. 1 TUE, stanowi również element programu kształcenia i egzaminowania.

Przykład Dolnej Saksonii:

Poprzez szeroki wybór tematów objętych egzaminami pisemnymi, w szczególności w przypadku przedmiotów obowiązkowych, Komisja Egzaminacyjna Sądownictwa Dolnej Saksonii (Landesjustizprüfungsamt) zapewnia, aby podczas nauki studenci zgłębiali prawo europejskie, a tym samym Kartę praw podstawowych. To samo dotyczy egzaminów ustnych z przedmiotów obowiązkowych, podczas których poruszane są takie tematy, jak ochrona danych osobowych zgodnie z art. 8 Karty oraz ochrona środowiska zgodnie z art. 37 Karty.

W Badenii-Wirtembergii prawa dotyczące solidarności gwarantowane przez art. 27 i nast. Karty (takie jak ochrona zdrowia, życie rodzinne i zawodowe oraz należyte i sprawiedliwe warunki pracy) są tematem różnych wydarzeń w zakresie szkolenia kadry kierowniczej, szkolenia rad pracowniczych i zarządzania zdrowiem. Tematyka objęta zakresem Karty jest poruszana również podczas specjalistycznych konferencji poświęconych prawu materialnemu. Przykładem są konferencje na temat praw do opieki (art. 25 i 26), praw rodzinnych (art. 9 i 24) oraz prawa do azylu (art. 18).

Gwarantowane przez Kartę prawa do równości (niedyskryminacja, różnorodność kulturowa, prawa dziecka, prawa osób w podeszłym wieku oraz integracja osób niepełnosprawnych) są poruszane podczas licznych szkoleń. Na przykład na szczeblu kraju związkowego w ramach ponadregionalnego szkolenia kadry zarządzającej przekazywane są informacje na temat praw osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Szkolenie dla przedstawicieli pracowników wymiaru sprawiedliwości ze znacznym stopniem niepełnosprawności zostanie zorganizowane również w 2021 r.

W dniu 25 maja 2016 r. parlament w Bremie przyjął rezolucję zatytułowaną „Ochrona praw podstawowych w całej Europie” (dokument parlamentarny 19/370). Parlament podkreśla w niej znaczenie Karty i wzywa Senat do zwrócenia uwagi na znaczenie ochrony praw podstawowych na szczeblu krajowym i europejskim, a także w stosunku do partnerów europejskich (w szczególności w kontekście partnerstwa miast) oraz do podjęcia działań zapewniających poszanowanie i ochronę tych praw.

<http://www.bremische-buergerschaft.de/dokumente/wp19/land/protokoll/b19i0021.pdf>

<http://www.bremische-buergerschaft.de/dokumente/wp19/land/drucksache/D19L0370.pdf>

Wolne i Hanzeatyckie Miasto Hamburg od dawna angażuje się w tworzenie społeczeństwa wolnego od dyskryminacji oraz w zapewnienie równego uczestnictwa dla wszystkich, bez względu na płeć, orientację seksualną, pochodzenie, wiek, niepełnosprawność, religię lub przekonania. W tym kontekście realizuje ono szereg zadań, które znajdują odzwierciedlenie w szczególności w następujących planach i programach ramowych Senatu:

- Program kraju związkowego Hamburg – Miasto pełne odwagi: „Zapobieganie pravicowemu ekstremizmowi i jego zwalczanie”
- Kontynuacja programu ramowego na rzecz równouprawnienia płci
- Plan działania kraju związkowego Hamburg w sprawie wykonania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych
- Plan działania na rzecz akceptacji nonkonformizmu płciowego i różnorodności seksualnej
- Plan integracji Hamburga
- Plan demograficzny – Hamburg 2030: Większy. Starszy. Bardziej różnorodny
- Wykrywanie i zwalczanie antysemityzmu Opracowanie strategii kraju związkowego w zakresie zwalczania antysemityzmu i zapobieganiu temu zjawisku
- Kontynuowanie w przyszłości skutecznych działań przeciwko brutalnemu salafizmowi i ekstremizmowi religijnemu
- Kontynuowanie strategii antydyskryminacyjnej Senatu

Wolny kraj Bawaria realizuje prawo do niedyskryminacji określone w art. 21 Karty w zakresie ścigania przestępstw poprzez konsekwentne ściganie przestępstw na tle rasistowskim i ksenofobicznym oraz innych przestępstw naruszających godność człowieka. W dniu 1 stycznia 2017 r. bawarski wymiar sprawiedliwości utworzył przy Prokuraturze Generalnej w Monachium Centralną Jednostkę ds. Zwalczania Ekstremizmu i Terroryzmu (Zentralstelle zur Bekämpfung von Extremismus und Terrorismus). Jest to organ dochodzeniowy pełniący zarówno funkcję koordynującą, jak i funkcję wewnętrznego i zewnętrznego punktu kontaktowego. Aby zaostriżyć walkę z przestępstwami z nienawiści w internecie, 1 stycznia 2020 r. we wszystkich prokuraturach utworzono specjalne wydziały ds. walki z nawoływaniem do nienawiści, a w bawarskim systemie wymiaru sprawiedliwości powołano komisarza ds. walki z nawoływaniem do nienawiści. W ramach bawarskiego systemu wymiaru sprawiedliwości opracowano również m.in. plany działania dotyczące konkretnych kwestii, takich jak walka z przestępstwami o podłożu antysemitycznym i pravicowo-ekstremistycznym.

Ponadto przedstawiciele bawarskiego wymiaru sprawiedliwości aktywnie angażują się w projekt pt. „Współpraca z Prokuraturą Europejską na szczeblu zdecentralizowanym – materiały szkoleniowe i seminaria prawne dla prokuratorów, sędziów prowadzących sprawy i adwokatów występujących w charakterze obrońców” („Working with the European Public Prosecutor’s Office at decentralised level – training materials and legal seminars for prosecutors, investigating judges and defence lawyers”). Celem tego projektu Akademii Prawa Europejskiego jest opracowanie, razem z ekspertami krajowymi i europejskimi, zestawu materiałów szkoleniowych na temat współpracy z EPPO oraz organizowanie krajowych wydarzeń szkoleniowych.

W ramach szkolenia nauczycieli w szkołach państwowych w Nadrenii-Palatynacie studenci-nauczyciele realizujący w szczególności certyfikowany program szkoleniowy w zakresie praw człowieka na Uniwersytecie w Koblencku-Landau zajmują się również kwestiami prawa europejskiego, a tym samym Kartą praw podstawowych.

<https://www.uni-koblenz-landau.de/de/landau/fb6/mrb/zertifikat/Moduluebersicht>

Narzędzia, które pomagają lepiej zrozumieć Kartę i sytuacje, w których ma ona zastosowanie

- dla praktyków (prawodawca, administracja, organy ścigania, sądownictwo, prawnicy praktycy)
- dla obywateli

W 2019 r. Federalna Agencja Antydyskryminacyjna (Antidiskriminierungsstelle des Bundes) opublikowała ekspertyzę prawną mającą na celu wyjaśnienie i rozszerzenie kryteriów, o których mowa w ogólnej ustawie o równym traktowaniu (Gleichbehandlungsgesetz), z uwzględnieniem praw wynikających z Karty praw podstawowych Unii Europejskiej:

http://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDocs/Downloads/DE/publikationen/Expertisen/rechtsexpertise_merkmalserweiterung_im_agg.html

Na szczęblu krajów związkowych (wybór):

Badenia-Wirtembergia

W lipcu 2020 r. Ministerstwo Sprawiedliwości i Europy (Ministerium der Justiz und für Europa) tego kraju związkowego zorganizowało w Karlsruhe wydarzenie poświęcone „praworządności w Unii Europejskiej” w ramach inauguracji niemieckiej prezydencji w Radzie UE. Wydarzenie to było skierowane nie tylko do około pięćdziesięciu zaproszonych gości z obszarów wymiaru sprawiedliwości, polityki i prawa, ale było także otwarte dla szerszej publiczności dzięki transmisji na żywo.

Latem 2017 r. Ministerstwo Sprawiedliwości i Europy opracowało program, w ramach którego uchodźcy otrzymują informacje na temat praworządności. Celem tego programu jest przekazanie uchodźcom, w przystępny sposób, wiedzy na temat liberalno-demokratycznego ustroju konstytucyjnego Republiki Federalnej Niemiec. Omawiane podczas zajęć podstawowe wartości, takie jak demokracja, praworządność, wolność religii i równouprawnienie płci, są również wartościami gwarantowanymi w Karcie.

W ramach projektu „Praworządność w klasie” Ministerstwo Sprawiedliwości Badenii-Wirtembergii, we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych (Innenministerium), oferuje grę symulacyjną dla wszystkich szkół średnich w tym kraju związkowym. Ma ona na celu zapoznanie uczniów z rolą i funkcją wymiaru sprawiedliwości oraz podstawowymi zasadami praworządności, w tym z gwarancją praw podstawowych.

http://www.justiz-bw.de/,Lde/Startseite/Service/Projekt_+Rechtsstaat+macht+Schule

Wolny kraj Bawaria

Na początku 2016 r. bawarski wymiar sprawiedliwości uruchomił zajęcia z „edukacji prawnej dla uchodźców i osób ubiegających się o azyl” prowadzone przez sędziów i prokuratorów oraz urzędników i kuratorów sądowych. Celem jest przekazanie podstawowych zasad i wspólnych wartości życia społecznego oraz porządku prawnego w Niemczech i Europie osobom, które z dużym prawdopodobieństwem pozostaną w Niemczech. Chodzi w szczególności o wartości określone w Karcie, a także wartości zapisane w ustawie zasadniczej, zasady praworządności itp. Taka edukacja prawna jest również dostępna w ramach wszystkich integracyjnych zajęć zawodowych (zajęcia oferowane osobom ubiegającym się o azyl i uchodźcom, którzy nie posługują się językiem niemieckim w wystarczającym stopniu) w szkołach zawodowych w Bawarii. Jako uzupełnienie zajęć bawarskie Ministerstwo Sprawiedliwości (Staatsministerium der Justiz) publikuje materiały edukacyjne, w których również przekazuje się wartości określone w Karcie.

<http://www.km.bayern.de/ministerium/meldung/6078/rechtsbildungsunterricht-vermittelt-rechtsordnung-in-deutschland.html>

Wolne Hanzeatyckie Miasto Brema

W ostatnich latach Europapunkt Bremen (EPB) (<http://www.europapunktbremen.de>), miejski punkt informacji o UE, zorganizował szereg wydarzeń poświęconych Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Karta oraz związane z nią tematy stanowią integralną część działań informacyjnych EPB prowadzonych z różnymi grupami docelowymi (młodzież szkolna, studenci i dorośli).

W latach 2017 i 2019 Departament Europejski we współpracy z Komisją Europejską zorganizował dwa duże wydarzenia dla młodzieży w formie tzw. barcampów pod nazwą „Twoje pytanie dla Europy”. Podczas tych całonocnych wydarzeń szczegółowo omawiano prawa podstawowe w UE.

Stosowanie i promowanie instrumentów opracowanych na podstawie Karty przez inne państwa UE lub przez inne zainteresowane strony w UE

Na szczęblu europejskim Akademia Prawa Europejskiego (<http://www.era.int/>) organizuje szkolenia dla sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Cykliczne wydarzenie Akademii Prawa Europejskiego pt. „Stosowanie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej” dostarcza uczestnikom wiedzy na temat zakresu i wykładni Karty praw podstawowych Unii

Europejskiej, a także jej praktycznego wdrażania w krajowym porządku prawnym, w szczególności w odniesieniu do prawa dostępu do bezstronnego sądu.

Wielu pracowników wymiaru sprawiedliwości na szczeblu federalnym i na szczeblu krajów związkowych uczestniczy w szkoleniach i programach wymiany organizowanych przez Europejską Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (<http://www.ejtn.eu/>).

Niemiecka sieć organizacji pozarządowych ds. walki z handlem ludźmi (Bundesweite Koordinierungskreis gegen Menschenhandel e.V. – KOK) (<http://www.kok-gegen-menschenhandel.de/>) na bieżąco przedstawia i analizuje na swojej stronie internetowej, w różnego rodzaju biuletynach oraz w bazie orzecznictwa zmiany w ustawodawstwie i orzecznictwie krajowym, europejskim i międzynarodowym. W analizach tych regularnie uwzględnia się i stosuje Kartę oraz odnoszące się do niej orzecznictwo TSUE. Informacje przekazywane przez KOK są przeznaczone dla adwokatów i doradców mających kontakt z ofiarami handlu ludźmi oraz dla zainteresowanych obywateli.

Współpraca z zainteresowanymi stronami w celu promowania stosowania i znajomości Karty praw podstawowych UE

Przykłady współpracy między obrońcami praw a organami krajowymi, które przyczyniają się do zwiększenia znajomości i stosowania Karty

Niemiecki Instytut Praw Człowieka (Deutsches Institut für Menschenrechte) (<https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/>) doradza podmiotom i instytucjom politycznym w zakresie edukacji o prawach człowieka i działa na rzecz dalszego włączenia edukacji o prawach człowieka do ustawodawstwa dotyczącego szkół, programów nauczania oraz planów kształcenia i szkolenia. Dotyczy to także Karty.

W ramach projektu „Fair Mobility” (<https://www.faire-mobilitaet.de/>) realizowanego przez Niemiecką Konfederację Związków Zawodowych (Deutscher Gewerkschaftsbund) i finansowanego przez Federalne Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych (Bundesministerium für Arbeit und Soziales) pracownicy sezonowi oraz pozostali pracownicy mobilni z innych państw członkowskich UE otrzymują informacje dotyczące zagadnień z zakresu prawa pracy i prawa socjalnego. W jedenastu poradniach pracują obecnie doradcy posługujący się, poza językiem niemieckim, co najmniej jednym językiem wschodnioeuropejskim. Kontynuację tego projektu uwzględniono w ustawie wdrażającej dyrektywę o delegowaniu pracowników, która weszła w życie w dniu 30 lipca 2020 r. Od dnia 1 stycznia 2021 r. realizacja projektu „Fair Mobility” odbywa się w oparciu o podstawę ustawową i w znacznie rozszerzonym zakresie. Przyczynia się to również do stosowania praw podstawowych zapisanych w rozdziale IV „Solidarność” Karty.

Ministerstwo Sprawiedliwości i Europy Badenii-Wirtembergii organizuje regularne wydarzenia z udziałem podmiotów unijnych, takich jak Unia Europejska (<http://www.europa-union.de>), Ruch Europejski (<http://www.netzwerk-ebd.de>), Europe Direct (http://www.ec.europa.eu/germany/services/contact-points_de) oraz IB (Internationaler Bund) (<http://www.internationaler-bund.de>).

Przykłady współpracy między organami krajowymi a środowiskiem akademickim, które przyczyniają się do zwiększenia znajomości i stosowania Karty

Podczas sprawowania prezydencji w Radzie Unii Europejskiej w drugiej połowie 2020 r. Niemcy opowiadały się za ochroną wolności nauki i badań we współpracy międzynarodowej. Stałe zaangażowanie na rzecz podstawowego prawa do wolności nauki (art. 13 Karty) zagwarantowano w komunikacie ministrów przyjętym na konferencji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego w dniu 19 listopada 2020 r. oraz w deklaracji z Bonn w sprawie swobody badań naukowych z dnia 20 października 2020 r. Deklarację z Bonn (http://www.bmbf.de/files/Bonner_Erklarung_DEU.pdf) podpisały niemal wszystkie państwa członkowskie UE, Komisja Europejska oraz inne kraje partnerskie spoza Unii.

Deklaracja ta wzmacnia wspólne wartości europejskiej przestrzeni badawczej. Rządy państw-sygnatariuszy z zadowoleniem przyjmują wprowadzenie stałego monitorowania sytuacji w zakresie swobody badań naukowych oraz „stanowczo potępiają wszelkie przypadki naruszenia swobody badań naukowych i będą im się

zdecydowanie sprzeciwiać”.

Sojusz na rzecz Wolności Nauki (*Allianz der Wissenschaftsfreiheit*) (<http://www.wissenschaftsfreiheit.de/ueber-uns/>), który zrzesza najważniejsze organizacje naukowe i badawcze w Niemczech, angażuje się na rzecz swobody badań naukowych na całym świecie i popiera deklarację z Bonn.

Przykłady inicjatyw pozarządowych promujących stosowanie i znajomość Karty w danym kraju

Niemiecki Instytut Praw Człowieka (*Deutsches Institut für Menschenrechte*) (<https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/>) utrzymuje kontakty z krajowymi i międzynarodowymi stowarzyszeniami i forami współpracy w dziedzinie edukacji z zakresu praw człowieka, m.in. z Forum Praw Człowieka (*Forum Menschenrechte*), poszczególnymi organizacjami pozarządowymi, uniwersytetami i innymi krajowymi instytucjami praw człowieka.

W ramach projektu artystycznego pt. „Szczotki” („Korrekturfahren”) (<http://www.korrekturfahren.mozello.eu/>) dwoje artystów, Sylvia Winkler i Stephan Köperl, zaprosiło ogół społeczeństwa do dyskusji nad poszczególnymi artykułami Karty i „ulepszenia” ich własnymi słowami. W tym celu preambułę i 54 artykułów Karty wydrukowano na dużych banerach i przez kilka dni wystawiano w Stuttgarcie i w Stendalu. Wyniki tej kampanii artystycznej przedstawiono na konferencji, która odbyła się w Brukseli w listopadzie 2019 r. z okazji 10. rocznicy wejścia w życie Karty.

Ponadto treścią Karty kieruje się w swojej pracy szereg uznanych instytucji zajmujących się edukacją obywatelską, m.in. Federalna Agencja Edukacji Obywatelskiej (*Bundeszentrale für politische Bildung*) (<http://www.bpb.de/>).

■ Ostatnia aktualizacja: 24/02/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.